

ФЕНОМЕН ВЗАЄМОДІЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ: КОГНІТИВНО-ЦІННІСНИЙ АСПЕКТ

¹Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Досліджуються потенціал і форми актуалізації процесів інтеграції в науці. Розкрито сутність, світоглядні та методологічні засади інтегративних та диференціальних тенденцій, когнітивно-ціннісний потенціал інтеграції та міждисциплінарного синтезу наукового знання.

Ключові слова: знання, диференціація, інтеграція, наука, методологія.

Keywords: knowledge, differentiation, integration, science, methodology

Проблема інтеграції знання стає дедалі більш актуальною в сучасній філософії та методології науки. Прогресуюча диференціація не перетворюється на хаотизацію саме завдяки інтегративним процесам, які здійснюються спонтанно чи як результат усвідомленої систематизуючої діяльності, підпорядкованої філософсько-методологічним настановам. Якщо в аристотелівські часи класифікації налічували до 20-ти наукових дисциплін, які до того ж були внутрішньо недиференційованими, то нині їх, якщо вірити статистиці – понад 15 тисяч. Інтеграція всього масиву сучасного наукового знання – це справді надзвичайно складна проблема, що вимагає конкретної фахової постановки і розв'язання.

Процеси диференціації та інтеграції нерозривно пов'язані, виражаючи дві головні тенденції розвитку науки: намагання пізнати світ як єдину цілісну систему та потребу в детальному (дискретному) його вивченні, з'ясуванні своєрідності структурних елементів і зв'язків між ними. Більшість учених схиляється до думки, що жодна конкретна наукова дисципліна не володіє засобами, які гарантували б отримання світоглядно повноцінного знання, всеохопного пояснення світу, в якому живе людина, та її місця в ньому. Звідси – нагальна потреба в осмисленні природи інтеграції та міждисциплінарного синтезу в науці, з'ясуванні в цьому процесі методологічної ролі філософії.

Світоглядна роль інтегративного потенціалу науки полягає в тому, що вона визначає стиль наукового та й сучасного раціонального мислення загалом, ураховуючи те, що під впливом постмодерністських теорій сьогодні поширюються суб'єктивізм і релятивізм [2]. Єдина істина як ідеал наукового пізнання вважається вигадкою і фантазією, джерелом багатьох існуючих нині проблем. Не тільки культура в цілому, а й наука стала багатополярною. Така настанова вельми поширена в інтелектуальному середовищі, в тому числі й серед учених. Релятивісти переконані, що доконечність універсального знання нічим не доведена, що плюралізм є позитивним явищем і що пізнання має здійснюватись у тисячі різних способів (Р.Порті).

Проте й сьогодні є чимало прихильників «старих» ідей, мислителів, які намагаються протиставити релятивізму переконання в можливості побудови універсальної системи знання, здатного об'єднати всі науки і дати ключ до цілісного розуміння людини і світу [1]. Вони переконані, що без універсальї культура не може існувати, оскільки множинність істин, які конфліктують між

собою, нічого доброго людству не обіцяє, веде в кінцевому підсумку до моральної деградації, тому що нехтує будь-якими стійкими моральними принципами.

Надзвичайно важливим є питання про єдиний фундамент, який забезпечив би розгортання інтеграційних процесів у науці. Вчені по-різному трактують основу, на якій можна вибудувати єдину, цілісну систему сучасного наукового знання. Найчастіше нею вважається сама людина, в якій нерозривно пов'язані матеріальне (природне) та ідеальне (духовне), що могло б об'єднати природничонаукове і соціогуманітарне знання [3]. Класична наука досить успішно будувала цілісну картину світу на фундаменті механіцизму. Некласична – релятивізувала його, поклавши в основу принципи теорії відносності, квантової фізики тощо. Постнекласична наука досліджує складні системи, здатні до самоорганізації, виходячи з ідеї людиномірності знання про світ і самого світу (антропний принцип, універсальний еволюціонізм і т.ін).

Все це вимагає ґрунтовного дослідження проблеми інтеграції наукового знання, виявлення її провідних тенденцій, методологічних засад і форм актуалізації когнітивно-ціннісного потенціалу.

Література

1. Howhy J. Capacities, explanation and the possibility of disunity / Jakob // International Studies in the Philosophy of Science. – Vol. 17, n. 2. – 2003. – P. 179-190.
2. Interdisciplinary collaboration : an emerging cognitive science / edited by Sharon J. Derry, Christian D. Schunn, Morton Ann Gernsbacher. – Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum, 2005. – xx, 362 p.
3. Interdisciplinary relationships in the social sciences / edited by Muzafer Sherif and Carolyn W. Sherif. – New Brunswick [N.J.] : AldineTransaction, 2009. – xvi, 360 p.